

מי צריך שריון?

הרעיון העומד בבסיס הטנק - כוח אש נייד וממוגן - רלוונטי היום לא פחות מכפי שהיה לפני כמעט 100 שנה, עת הוא מומש בשדות הקרב של מלחמת העולם הראשונה | מתוך כתב העת האמריקני Military Operations

מבוא¹

כל כמה זמן, מאז הכנסתו לשירות של הטנק במלחמת העולם הראשונה, מכריזים מומחי ביטחון - צבאיים ואזרחיים - באופן רהוט על מותו או על דעיכתו עקב אי-התאמתו לתנאים הקיימים. התופעה הזאת חוזרת על עצמה עד ימינו אלה. הטיעון נגד הטנק לובש, לרוב, צורה אחת מבין שלוש:

1. עבר זמנו של הטנק כיוון שנמצא אמצעי הסותר אותו באופן יעיל.
 2. אי-אפשר להשתמש בטנק בסביבה פיזית זו או אחרת (לרוב זו הנחשבת באותו הזמן לחשובה ביותר ללוחמה).
 3. הטנק חסר תועלת בצורת לוחמה זו או אחרת (זו הנחשבת לצורת הלוחמה של העתיד).
- עם זאת, כיום ממשיך הטנק לשרת כמעט בכל

הצבאות המודרניים. השאלה היא: למה? הטנק - שהוא מערכת גדולה, בעלת זחלים וצריח, משורינית וחמושה בכבדות ומופעלת בכמויות גדולות - ממשיך להתקיים לא בגלל מערכת נשק זו או אחרת שהוא נושא אלא בגלל השתלבותו בתפיסה רחבה יותר של הלוחמה. במאמר הזה אשתמש בהבחנה בין מלחמה (War), שהיא "השימוש באלימות כדי לפתור

מרכבה במבצע "צוק איתן" | הטנק ממשיך להתקיים לא בגלל מערכת נשק זו או אחרת שהוא נושא אלא בגלל השתלבותו בתפיסה רחבה יותר של הלוחמה.

קולונל (דימ') קלינטון אנקר
בעת כתיבת המאמר הוא היה ראש מנהל תורת
הלחימה הרב-חילית במרכז הרב-חילי של צבא
היבשה האמריקני

בשתי יכולות עיקריות בלבד - עוצמה אווירית וטנקים - ולשתיהן מצאו הערבים פתרונות טכנולוגיים ותורתיים. שנית, כיוון שצה"ל התמקד בשתי יכולות בלבד, הרי לאחר שהן נוטרלו ביעילות, לא היו לו פתרונות מוכנים לבעיה. התוצאה הסופית גבלה באסון לצה"ל, שנמנע רק באמצעות שימוש מחדש בגישה רב-חילית ללחימה.³

לאחר מלחמת 1973 היו שהסיקו בטעות את המסקנה שהטיל המונחה נגד טנקים בישר את סופו של הטנק. מאמר שפורסם בניו יורק טיימס ב-2 בינואר 1974 טען ש"רגלים החמושים בטילים מודרניים נגד טנקים יכולים לבלום את השריון ונמצאים בדרך להפוך מחדש למלכת הקרב... יעילותם של כלי הנשק האלה נגד טנקים והפיתוח המתמיד של טילי קרקע-אוויר ניידים ומדויקים מצביעים על לקח חשוב נוסף בתחום הנשק: צוות הטנק-מטוס קרב-הפצצה, ששלט בשדה הקרב מאז 1940, ירד מגדולתו".

אבל האמת היא שרק טנקים מעטים הושמדו באמצעות טילי סאגר ב-1973. היה זה ההלם הפסיכולוגי והיעדר התגובה הרב-חילית שהשפיעו על צה"ל באופן כה עמוק.⁴ לא הייתה זו בשורה על מותו של הטנק, אלא רק קריאת השכמה לחזור לגישת הפתרון הרב-חילי ללוחמה.

התופעה שכונתה "מהפכה בעניינים צבאיים", שהחלה בראש ובראשונה בעקבות ההצלחה המסחררת ב"סופה במדבר", הביאה גם היא לקריאות להקטין את הכוחות המשוריינים או אף לבטלם. המאמר "רוחות מאומדורמן",⁵ שפורסם בכתב העת של מכללת המלחמה של צבא היבשה האמריקני, הוא דוגמה טיפוסית לקריאות האלה. מחבר המאמר טוען שמסעות כיבוש כמו שניהלו הגרמנים בצרפת עברו למעשה מהעולם, והמשימות העיקריות של צבאות כיום הן מבצעים נגד התקוממויות ומבצעי חירום המוטלים בעיקר על חי"ר קל ועל כוחות מיוחדים. כתוצאה מכך יכול שאר צבא היבשה "להתענג על קרב האוויר-יבשה (Air Land Battle)" דהיינו על תקיפת מטרות מהאוויר. בהמשך טוען המחבר ש"מבחינה טקטית, מרדף משוריין הוא עניין נדיר, אך לגיונות רגלים הנמצאים בסיוור הם הדבר שממנו מורכבות ההתערבויות של מעצמות העל".⁶

לא הטנק לכשעצמו ממשיך להתקיים (אף שהוא אכן ממשיך להתקיים), אלא התפיסה העומדת מאחוריו של שילוב רב-חילי באמצעות כוח אש נייד וממוגן שמשמש בסיס

(מתקוממים וטרוריסטים). כלי הנשק שהפכו את הטנק לבלתי רלוונטי כללו נשק גרעיני, חימוש המופעל מהאוויר וטילים מונחים ארוכי טווח ויעילים נגד טנקים.

אף על פי כן, הטנק שרד בכל צבאות העולם, העניין בו אף חזר וגדל, ויכולותיו התרחבו. התשובה לסתירה לכאורה הזאת נמצאת בצורך הנמשך בשילוב בין ניידות, כוח אש ומיגון, אפילו אם השילוב הזה אינו מגיע בצורת מערכת קונוונציונלית כבדה ממכת בעלת תותח, הרוכבת על זחלים - אף שזו עשויה להיות צורתו. לא הטנק כשלעצמו שורד, אלא הצוות הרב-חילי הבנוי סביב כוח אש ממוגן ונייד - בין אם בצורת טנק קונוונציונלי ובין אם בצורת פלטפורמה אחרת כלשהי.

כישלון ומהפכה צבאית

כאשר נכשל הטנק, קרה הדבר, לרוב, משתי סיבות. הראשונה היא היעדר הדמיון של המשתמשים בו (למשל, הצרפתים ב-1940) והשנייה היא אי-הפעלתו במסגרת צוות רב-חילי המנצל את השימושיות הטבועה בכוח אש נייד וממוגן ובמקביל נותן אמצעים להתגבר על נקודות התורפה שלו, שאינן קריטיות. קרוב לוודאי שהכישלון המובהק ביותר של כוח המורכב מטנקים בלבד הוא השלבים הראשונים של מלחמת ישראל-ערב ב-1973. בהתבססו על הצלחתו ב-1967 מיקד צה"ל את מאמציו בחיל האוויר ובחיל השריון שלו. לכך היו שתי תוצאות שליליות ב-1973. ראשית, ההתמקדות הזאת גרמה לכך שמשימות אויבו הפכה להיות פשוטה יותר. במקום להידרש למצוא פתרונות לכוח רב-חילי, הם התמקדו

בעיות פוליטיות, לבין לוחמה (Warfare), שהיא "השיטות שבהן נעשית המלחמה". לא הטנק לכשעצמו ממשיך להתקיים (אף שהוא אכן ממשיך להתקיים), אלא התפיסה העומדת מאחוריו של שילוב רב-חילי באמצעות כוח אש נייד וממוגן שמשמש בסיס.

ניידות, מיגון וכוח אש

אף שקיימות צורות עימות אחרות - כלכליות, פוליטיות, מבוססות מידע - הרי העימות המזוין, הקרב, הוא המבדיל את המלחמה מכל אותן צורות עימות. מאז הימים המוקדמים של הלחימה המתועדת קיימות שלוש יכולות בסיסיות בלחימה ביבשה: היכולת לנוע ברחבי שדה הקרב כדי להגיע לעומדת יתרון (ניידות), היכולת להכות את האויב במידה מספקת כדי להורגו או לשבור את רוחו (הלם או כוח אש) והיכולת לבלום את מכות האויב (מיגון).² חלק גדול מהתפתחות הלוחמה מתבסס על הניסיון להשיג יתרון משמעותי באחת או יותר מהיכולות האלה. במהלך הזמן השתנו מאוד היחסים בין שלוש היכולות, ואחת או יותר השיגה עליונות על האחרות. תוך כדי כך השתנו תורות הלחימה, הטכנולוגיה, האימונים והמנהיגות כך שנמצאו דרכים להחזיר את האיזון בין היכולות או להטות אותו לטובת יכולת אחת כדי להשיג יתרון על האחרות. הניסיון לשקם את יכולת התנועה בחזית המערבית במלחמת העולם הראשונה הוביל לפיתוח הטנק. זה שילב ניידות (באמצעות שימוש במנוע בערה פנימית וזחלים), כוח אש (באמצעות מקלעים ותותחים) ומיגון (באמצעות שריון). הייתה זאת המערכת הראשונה ששילבה את כל שלוש היכולות בפלטפורמה אחת, אם כי הוצאת השילוב אל הפועל הייתה בעייתית. עד מלחמת העולם השנייה פותח הטנק במידה מספקת שאיפשרה לו להיות גורם משמעותי בלוחמה בכלל ובמלחמת התנועה בפרט.

כפי שהוזכר לעיל, במהלך ההיסטוריה של הטנק הוטחה בו לעיתים ביקורת על כך שעבר זמנו. שטחים שנחשבו בלתי עבירים לטנקים כללו יערות, ג'ונגלים ושטחים עירוניים. אלה הקשו עליו לנוע והגבילו באופן ניכר את הטווח היעיל שלו - מה שהפך אותו לפגיע. סוגי הכוח שנחשבו בלתי פגיעים לטנקים כללו חי"ר קל ונייד מאוד הפועל במפוזר ובקרב האוכלוסייה

טנקי צה"ל במלחמת יום הכיפורים | "קרוב לוודאי שהכישלון המובהק ביותר של כוח המורכב מטנקים בלבד הוא השלבים הראשונים של מלחמת ישראל-ערב ב-1973"

הוא הפך פגיע מכדי לשמש כלי הרכב העיקרי בצירים מוכי מטעני הצד. כדי להתגבר על הבעיה הזאת הכניס צבא היבשה לשימוש את כלי הרכב העמיד בפני מוקשים והמוגן מפני מארבים (Mine Resistant Ambush Protected ובקיצור - MRAP). כלי הרכב הגלגלי הגדול הזה הותאם במיוחד לזירה העיראקית ונועד לספק לכוחות שם אמצעי שמאזן כראוי בין ניידות, כוח אש ומיגון. ומה בנוגע לטנק?

הטנק, שנטען כי ערכו נמוך בלחימה נגד מתקוממים ובסביבה עירונית, הפך עד מהרה ליקר מפז. אחד ממפקדי האוגדות אמר זאת במפורש: "אף אחד לא רוצה לצאת לדרך בלי טנקים".⁸ הטנקים הוכיחו את יעילותם לא רק בשטח מדברי פתוח, אלא גם בלחימה בערים.⁹ הנחתים בפלוג'ה ביקשו שיחידות טנקים של צבא היבשה יתווספו לכוחות השריון שלהם. הסיבה: "בהתבסס על המודיעין, שהצביע על כוחם הניכר של המתקוממים בפלוג'ה,

האמת היא שרק טנקים מעטים הושמדו באמצעות טילי סאגר ב-1973. היה זה ההלם הפסיכולוגי והיעדר התגובה הרב-חילית שהשפיעו על צה"ל באופן כה עמוק

הותאם עד מהרה באמצעות תוספת של מארזי שריון להשגת מיגון רב יותר ובאמצעות התקנת כלי נשק בעלי עוצמת אש גדולה יותר.⁷ למעשה הפך ההאמר לכלי רכב משוריין וקל מאוד ששילב ניידות, מיגון וכוח אש.

תפקיד דומה מילא כלי הרכב המשוריין הבינוני מדגם סטרייקר (Stryker). המהירות הגבוהה של כלי הרכב על הדרכים איפשרה לו לנוע מאזור לאזור בזריזות ולהגיע עם מיגון וכוח אש גדולים יותר מאשר של ההאמר. ככל שהשתפרה מיומנות האויב לתקוף את כלי הרכב האלה, כך הורכב עליהם (על הסטרייקר ועל ההאמר) יותר שריון למיגון.

כיוון שפוטנציאל התוספת להאמר היה מוגבל,

הטענה הברורה העולה מהדברים האלה היא שעבר זמנו של השריון, ושהגיע זמנו של חיל הרגלים הקל. ההוכחה לטענות האלה אמורה הייתה להגיע במבצע לכיבוש עיראק ב-2003 ובמערכה נגד התקוממות שנוהלה לאחר מכן. נתעלם לרגע מהעובדה שאת המסע לבגדאד - שהביא להפלת משטרו של סדאם חוסיין - הוביל כוח כבד משוריין רב-חילי (דיוויזיית חי"ר 3, ממוכנת וכמה צוותי קרב רב-חיליים כבדים של חיל הנחתים ושל שותפינו הקואליציוניים). אך האם הלחימה שהתרחשה לאחר מכן התנהלה במתכונת שתיאר מחבר המאמר המוזכר לעיל: לחימה של חי"ר קל ושל כוחות מיוחדים? ובכן התשובה היא שבפועל קרה כמעט ההפך הגמור: החי"ר הקל דרש עד מהרה ניידות רבה יותר, מיגון רב יותר וכוח אש גדול יותר.

ההאמר - שההגדרה שלו היא "כלי רכב גלגלי רב-תכליתי בעל ניידות גבוהה" - (High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle

אאכן ב־1944 ועד פלוג'ה בעיראק ב־2004, הצורך באימון ייעודי ובהפעלה רב־חילית ברמות הטקטיות הנמוכות ביותר הם שניים מהלקחים הברורים ביותר הנובעים מהמחקר הזה. כאשר מופעלות יחידות מאומנות היטב בהובלת טנקים הרי בעזרת סיוע טוב יש להן תפקיד מכריע בלחימה בשטח עירוני.¹⁶

מידת השימושיות של השריון בערים הומחשה גם בקרב שנערך במוגדישו, בירת סומליה, ב־2003 ואשר תואר בספר ובסרט Blackhawk Down. בעיר הצפופה מאוד היה זה אך ורק כוח טנקים שהצליח לחלץ את הריינג'רס הנצורים, לאחר שניסיונות אחרים נכשלו.

בדומה לכך בעיראק אמר כריס קייל (Chris Kyle), צלף מיחידת אריות הים (Navy SEALs) של הצי, ש"הם [האויבים] היו מסביבנו בכל מקום. עד מהרה התברר שהדרך הבטוחה היחידה להיכנס אל העיר הייתה באמצעות כלי רכב משוריינים".¹⁷

חילוקי דעות תורניים

השימוש בשריון בערים בעיראק הביא לשינוי בתורת הלחימה של צבא היבשה האמריקני למבצעים בשטח עירוני. להלן כמה ציטוטים ממהדורת יוני 2003 של מדריך השדה למבצעים בשטח עירוני. במהדורה הזאת עדיין לא בא לידי ביטוי הניסיון שנצבר בעיראק:

"אף שריכוזי כוח כבד לרוב אינם נדרשים, מבצעים מוצלחים בשטחים עירוניים מצריכים את כל היכולות הרב־חיליות של כוחות צבא היבשה".¹⁸

"לסוגי כוח אחרים - כמו שריון, ארטילריה ואב"ך - תפקידים חיוניים בסוגים ספציפיים של מבצעים בשטחים עירוניים, אך הם פחות ישימים בכל מגוון המבצעים הצבאיים".¹⁹

"מבצעים בשטח עירוני מצריכים יחס מוגדל של יכולות חי"ר והנדסה. השריון אינו נדרש במספרים כל כך גבוהים".²⁰

ארבעה חודשים לאחר מכן, בגרסת אוקטובר 2003 של מדריך השדה, שינו לקחי עיראק את גישת צבא היבשה באופן משמעותי. על פי הגישה החדשה, "ארגון טקטי רב־חילי יעיל יחיד המותאם למשימה כולל יכולת תמרון רגלית מורחבת בשילוב עם שריון ועם הנדסה קרבית, מבצעים מתמשכים ושיפורים טכנולוגיים".²¹

ועוד נכתב במדריך החדש: "כוחות משוריינים

ללחימה נגד התקוממות יש כללים שונים, אך אף על פי כן, זוהי לחימה. וכאשר יש לחימה, טנקים ונגמ"שים הם כלים מועילים, כיוון שכאשר אתה נלחם, אתה נדרש לניידות, למיגון ולכוח אש. כוח האש עשוי להיות מופעל באופן מובחן יותר, אך אף על פי כן עליו לנוע ברחבי שדה הקרב ולהיות מוגן

באמצעות מארבים בג'ונגל... רק ב־1967 תואר במחקר, שכותרתו 'מבצעי לחימה משוריינים וממוכנים בווייטנאם', הפוטנציאל המלא של הכוחות המשוריינים... מהמחקר עלה שבשדות הקרב של וייטנאם הכי השתלם להפעיל כוחות משוריינים...

"מראשית מרס 1965 ועד הפסקת האש בינואר 1973 השתתפו יחידות אמריקניות משוריינות כמעט בכל מבצע התקפי רחב היקף... אחרי שמונה שנות לחימה בשטח שנחשב בעבר בלתי עביר לטנקים, בעל אקלים שאינו מאפשר מבצעים משוריינים ונגד אויב חמקני שיש לו יתרון על היחידות המשוריינות, התברר שהכוחות המשוריינים הם רבי עוצמה, גמישים וחיוניים... כאשר החלו להוציא את הכוחות מווייטנאם - ב־1969 - לא נכללו היחידות המשוריינות בין ראשוני המפונים. המתכננים דחו פעם אחר פעם את הוצאתם מהמדינה עד הרגעים האחרונים ממש".¹⁴

כל הדוגמאות שהובאו לעיל מתייחסות להפעלת כוחות שריון בג'ונגלים, אך עם הזמן נעשה בהם שימוש גם במבצעים בשטחים עירוניים. במחקר של המכון ללימודי הלחימה (Combat Studies Institute ובקיצור: CSI) שכותרתו היא "שבירת התבנית: טנקים בערים"¹⁵ נכתבו בהקדמה הדברים הבאים:

"מוסכמה צבאית כמעט אוניברסלית היא שטנקים אינם מיטיבים לפעול בערים. אנשי צבא רבים סולדים מהרעיון להכניס טנקים ללחימה בערים. במחקר 'שבירת התבנית: טנקים בערים' מפרוץ המחבר, קן גולט את התפיסה הזאת באמצעות סדרת מקרי מבחן מתקופות שונות מאז מלחמת העולם השנייה ועד למלחמת עיראק... מקרי המבחן האלה מראים שעל טנקים לעשות יותר מאשר רק להגיע לשדה הקרב, אם ברצוננו שיצליחו בלחימה בשטח עירוני. מהעיר הגרמנית

סבר מפקד הנחתים שאין לו די טנקים וכלי רכב קרביים כבדים כדי לחזור במהירות דרך ההגנות החיצוניות ולהוביל את המתקפה".¹⁰ יחידות שנפרסו בשטח - בהתחלה ללא טנקים - ביקשו שאלה יישלחו לעיראק כיוון שהתברר כי השילוב בין ניידות, כוח אש ומיגון הוא רב ערך כאשר נדרשו היחידות לנוע לעבר אויב מיומן.

השימושים המגוונים בשריון

ערים אינן הסביבה הסגורה היחידה שבה טנקים - הפועלים בצוותים רב־חיליים - הוכיחו את יעילותם. הרעיון שלפיו הטנק חסר ערך בג'ונגל הופרך פעמים רבות. היפנים השתמשו ביעילות בטנקים כאשר כבשו את סינגפור.¹¹ בספרו של פילדמרשל ויליאם סליס "מתבוסה לניצחון" יש כמה התייחסויות לשימושיות של טנקים בלוחמת ג'ונגלים:

"אפשר להשתמש בטנקים כמעט בכל שטח, חוץ מאשר בביצות. בשטחים סגורים יש לצרף להם תמיד רגלים כדי להגן עליהם ולסייר".¹²

"רואי השחורות שניבאו שראשית, הטנקים לעולם לא יגיעו לקו; שנית, שהם לעולם לא יצליחו להעפיל לראש הגבעות ושלישית שאם הם יצליחו לעשות זאת, העצים יאטו את קצב תנועתם כך שתותחי הנ"ט היפניים ישמידו אותם כמו מטרות ניירות, נדהמו. הטנקים, הרבה מהם... פרצו במעלה הגבעות ורמסו את תותחי הנ"ט המחפורים... הייתה זו הבעיה הישנה מימי מלחמת העולם הראשונה: כיצד להביא את הרגלי עד לאויבו ללא הפסקת האש המחפה שהורידה את ראשי האויבים. הבעיה הזאת נפתרה באראקאן (בבורמה) באמצעות הטנקים, והפתרון הועתק בכל רחבי הארמיה ה־14".¹³

גם בווייטנאם הוכח שהכוחות המשוריינים הם שימושיים מאוד. בספרו "לחימה רכובה בווייטנאם" (Mounted Combat in Vietnam) חזק גנרל דון א' סטארי (Starry) את הרעיון שלפיו כוחות רב־חיליים המבוססים על טנקים ועל חי"ר ממוכן היו יעילים בשטחים שנחשבו לפני כן בלתי מתאימים להם.

"האמונה הרווחת הייתה שהשילוב של מונסונים, של ג'ונגלים ושל שדות אורז יוצר בווייטנאם סביבה עוינת מדי לציד הממוכן. כמו כן היה מוסכם שכוחות משוריינים לא יוכלו להתמודד עם אויב חמקני הפועל

טנקים אמריקניים בבגדאד, 2003 | השימוש בשריון בעיראק הביא לשינוי בתורת הלחימה של צבא היבשה האמריקני למבצעים בשטח עירוני

אבירים, אך כוחות הדור הרביעי נמנעים מהן. נותר לנו רק להילחם נגד תחנות רוח".²⁴

לחימה נגד התקוממות יש כללים שונים, אך אף על פי כן, זוהי לחימה. וכאשר יש לחימה, טנקים ונגמ"שים הם כלים מועילים, כיוון שכאשר אתה נלחם, אתה נדרש לניידות, למיגון ולכוח אש. כוח האש עשוי להיות מופעל באופן מובחן יותר, אך אף על פי כן עליו לנוע ברחבי שדה הקרב ולהיות מוגן. זוהי הסיבה מדוע הן בעיראק והן באפגניסטן התרחשה פריחה מחודשת של השריון.

דוגמה אחת לכך היא הקנדים באפגניסטן. ב-2003 תיכנן צבא קנדה להיפטר מהשריון הכבד ולהחליף את הטנקים שלו בכלי רכב משוריינים קלים. אך הנסיבות באפגניסטן הכתיבו את הצורך בשריון. כאשר התקבלה ההחלטה לרכוש שריון ולהשתמש בו, טען פרופסור למדעי המדינה מהאוניברסיטה של קולומביה הבריטית שהטנק היה פגיע מדי

העובדה שהן גרמניה והן ארה"ב החלו להתאים מערכות משוריינות ללחימה בשטח עירוני היא ראיה נוספות לכך שערכו של הטנק רב במבצעים נגד התקוממות

בלבנון, בסומליה, בעיראק ובאפגניסטן.

הרמז הברור הוא שהמערכות האלה - הטנקים, הארטילריה וכלי הרכב המשוריינים הקלים - אינם רלוונטיים במה שלינד מכנה "מלחמה מהדור הרביעי". לאחר מכן הוא טוען ש"מלחמות אמיתיות, שתוצאותיהן חשובות, מתנהלות ומוכרעות כיום על ידי מיליציות אספסוף, כנופיות ושבטים... בקרב הוגן יביסו הנחתים האמריקנים כל אחד מהם, מלבד, אולי, את החזבאללה. אך הדבר שבעינינו הוא 'קרבנות הוגנים' הוא למעשה תחרויות אבירים: טנק נגד טנק, מטוס קרב נגד מטוס קרב... מובן שאנחנו מעוניינים בתחרויות

ומסוקי תקיפה יכולים גם להקל על התמרון באמצעות פעולת הים שלה עשויים להיות תוצאים פסיכולוגיים - בייחוד נגד איומים של גורמים פחות מאומנים ובמקרים מסוימים נגד קהלים עוינים".²²

מהדוגמאות האלה אפשר לראות שהצוות הרב-חילי המפעיל כוח אש נייד וממוגן מועיל כמעט בכל סביבה.

את המערכות האלה תקף לא מכבר ויליאם לינד, מבקר ותיק של הכוחות המזוינים האמריקניים ושל האופן שבו הם מנהלים מבצעים. וכך הוא כתב בכתב העת המקוון "השמרן האמריקני":²³

"כל שנה בוחר חיל הנחתים עיר בת מזל שתארח את שבוע הנחתים... כיכר העיר הייתה מלאה בטנקים, כלי ארטילריה וכלים משוריינים קלים... אך היריבים הלא-מדינתיים מובילים על הנחתים בתוצאה 4:0. הם, ושאר הכוחות המזוינים שלנו, הפסידו

בשטחים כאלה ונגד אויב כזה.²⁵ אולם הניסיון שצברו הקנדים באפגניסטן הצביע על ההפך הגמור:

"באמצעות פריסת טנקים והנדסה קרבית באפגניסטן באוקטובר 2006... הוכיח הפיקוד של הכוחות הקנדיים שהוא מכיר בחשיבות השמירה על כוח משוריין כבד במסגרת כוח מאוזן... מהניסיון שצברו צבא היבשה הקנדי ובעלי בריתו בכל הנוגע לחימה המתמשכת באפגניסטן ובעיראק עולה שעלינו להיות מוכנים לכלל את הידיים וליצור מגע פיזי עם האויב, אם ברצוננו לגלות את כוחו, את הרכבו ואת כוונותיו ובסופו של דבר להורגו. הטנקים וההנדסה הקרבית הקנדיים הגנו באופן טוב יותר על חיילינו הרגלים בדום אפגניסטן ואיפשרו להם לסגור את המרחק אל אויב קיצוני ונחוש בשטח מורכב מאוד - ולהשמידו".²⁶

בעקבות הניסיון שצברו הקנדים הפך השריון לחלק בלתי נפרד מהצוות הרב-חילי שנדרש כדי להביס אויב נחוש. בעוד שהריגת אנשי טאליבן לא הייתה הדבר היחיד שנדרש לעשותו כדי להצליח נגד המתקוממים באפגניסטן, הרי בלי היכולת לעשות זאת, שאר המאמצים לא היו משיגים דבר. הנהגת רפורמות בממשלת אפגניסטן ובכוחות הביטחון של המדינה יהיו כולם לשווא, אם לא תתקיים היכולת לסגור מרחק אל כוח לוחם ולהשמידו. נראה שהמצדדים ב"מלחמה מהדור הרביעי" נוטים להשמיט את המשתנה הזה מחישוביהם. לאויב שנדרש להתמודד עם חי"ר קל בלבד יש מטלה פשוטה הרבה יותר מאשר לו היה נדרש להתמודד נגד צוות רב-חילי מורכב.

המסקנות של האמריקנים לא היו שונות ממסקנותיהם של הקנדים, והדבר בא לידי ביטוי בכך שגם הם, כמו הקנדים, החלו לפרוס שריון באפגניסטן ב-2010 מאותן הסיבות: הרצון להפעיל כוח אש נייד וממוגן נגד אויב שהלך ושיפר את יכולתו להילחם ביעילות נגד חי"ר קל.²⁷

העובדה שהן גרמניה והן ארה"ב החלו להתאים מערכות משורינות לחימה בשטח עירוני היא ראיה נוספת לכך שערכו של הטנק רב במבצעים כאלה. ארה"ב מפעילה שתי תוכניות שדרוג - אחת לטנקים ואחת לכלי הרכב מדגם ברדלי - הנקראות "ערכת שרירות עירונית" (Urban Survivability Kit). התוכנית

הטנק, במסגרת צוות רב-חילי, הוכיח שהוא גמיש וסתגלן יחסית וגורם התורם משמעותית להצלחה הטקטית בנסיבות שונות מאוד זו מזו

לשדרוג הברדלי נקראת BUSK (ראשי תיבות של Bradley Urban Survivability Kit), והתוכנית לשדרוג הטנקים נקראת TUSK (Tank Urban Survivability Kit).²⁸ התוכנית האלה מספקות מיגון מוגבר לצוותים מפני הדף. גם המיגון של רכב הסטרייקר שודרג באמצעות מיגון נוסף נגד מטולי רקטות נגד טנקים שכלל כלובי מיגון (Slat Armor). הגרמנים יצרו גרסה של טנק הלאופרד A6 המיועדת במיוחד לחימה בשטחים עירוניים. הדגם הזה מקנה לצוות יכולת שרירות מוגברת וכולל קנה תותח קצר יותר כדי לשפר את יכולת התמרון בשטחים סגורים.²⁹

הכנסת העוצמה האווירית לחישוב

הטיעון האחרון נגד הטנקים הוא שעבר זמנם, כיוון שהם מתוכננים לחימה של שריון בשריון, ואילו העוצמה האווירית מייצרת למעשה קרבות כאלה. יש שטענו ששום מדינה לא תנסה להתמודד עם כוח מערבי מודרני בקרב קונוונציונלי נוכח העובדה שהכוחות המערביים כל כך טובים בלחימה כזאת. זה היה חלק מההיגיון שעמד מאחורי חוסר המוכנות של צה"ל בלבנון ב-2006. חיל האוויר הבטיח לצה"ל שהוא לא נדרש לריכוז שריון, כיוון שכל כוח אויב מרוכז יטופל על ידי חיל האוויר. בפועל צה"ל לא עמד מול צבא גדול שהציג לחיל האוויר מטרות שערכן רב, אך לעומת זאת הוא התמודד מול יריב שאותו אפשר להביס רק באמצעות צוותי קרב רב-חיליים מיומנים, גדודיים וחטיבתיים, משוריינים וממוכנים. צה"ל הגיע למסקנה שכוחות רב-חיליים, הכוללים כוח אש נייד וממוגן, חיוניים אפילו נגד כוחות בלתי סדורים בשטח עירוני ובתאי שטח סגורים מאוד.

גם בגלל הניסיון הזה יצר צה"ל את הנגמ"ש הכבד ביותר בעולם - הנמ"ר. הנגמ"ש הזה בנוי על בסיס תובת מרכבה ושוקל כמעט כמוה, אך הוא מספק לצוות הגנה איכותית מאוד, והוא חלק בלתי נפרד מהצוות הרב-חילי הקרקעי-אווירי המודרני שלהם.

תת-אלוף יגאל סלוביק, לשעבר קצין שריון

ראשי של צה"ל, אמר בראיון לג'רוסלם פוסט את הדברים הבאים: "כל מי שחושב שאפשר לנצח במלחמה בלי טנקים, אינו מעריך את כוחו של הכלי המשוריין ואת מה שהוא יכול לעשות בשדה הקרב באמצעות השריון וכוח האש שלו".³⁰

סיכום

אף שהטנק היה נתון לביקורת מאז המצאתו, הוא נשאר רכיב מפתח בכל צוות רב-חילי מודרני. ישנם צבאות שאין להם כוח אש נייד וממוגן. כמה מהם הצליחו להתמודד עם צבאות שברשותם יכולת כזאת (למשל החזבאללה בלבנון ב-2006). אך אין בכך כדי להצביע על היותו של הטנק חסר תועלת יותר מאשר הקביעה שהיעדר יכולת החלל של המתמודדים פירושו שהיכולת האלה הן חסרות תועלת. למעשה, הטנק, במסגרת צוות רב-חילי, הוכיח שהוא גמיש וסתגלן יחסית וגורם התורם משמעותית להצלחה הטקטית בנסיבות שונות מאוד זו מזו.

אסיים באבחנות הבאות:

1. יש תועלת ואף הכרח בכוח אש נייד וממוגן, אם על הכוח לנוע לקראת מגע עם אויב נחוש כדי להשמידו.
2. לשריון כושר הסתגלות כמעט לכל סביבה ולכל איום.
3. ככל הנראה, הקרב בין הטנק לנשק הנ"ט לא יוכרע באופן נחרץ לצד זה או אחר.
4. לא מדובר במערכת שעומדת בפני עצמה. הרב-חיליות היא שמנצחת את הקרב. אולם כוח אש נייד וממוגן הוא גורם חיוני בצוות הרב-חילי.
5. ויתור על השריון הופך את הבעיה הניצבת בפני האויב לפשוטה הרבה יותר ומאפשר לו לרכז את משאביו המוגבלים נגד מה שנשאר מהצוות הרב-חילי.
6. בעוד שהאויב עשוי להחליט לא להתמודד נגד צבא מערבי בקרב קונוונציונלי, צבאות מערביים עשויים להחליט להתמודד מול כוח קונוונציונלי משמעותי בנסיבות כאלה או אחרות (למשל מבצע "סופה במדבר" ומבצע "חירות עיראקית"). במקרים כאלה אפילו אם השמידה העוצמה האווירית חלק גדול מכוחות היריב, לעיתים קרובות כוח האש הנייד והממוגן עדיין נותר דומיננטי.

טנקי מרכבה בשדה מדרום למטולה במלחמת לבנון השנייה | הטיעון נגד הטנקים שעבר זמנם, כיוון שהם מתוכננים לחימה של שריון בשריון, ואילו העוצמה האווירית מייתרת למעשה קרבות כאלה, היה חלק מההיגיון שעמד מאחורי חוסר המוכנות של צה"ל בלבנון ב-2006

18. Department of Defense, **FM 3-06 (FM 90-10): Urban Operations**, Washington DC: June 2003, p. 4-3
19. *Ibid*, pp. 4-12
20. *Ibid*, pp. 5-20
21. Department of Defense, **FM 3-06: Urban Operations**, Washington DC: October 2003, pp. 4-5
22. *Ibid*, pp. 4-6
23. www.theamericanconservative.com
24. William S. Lind, "American Goes Jousting: Our Splendid Military is all for Show", <http://goo.gl/8VG8GM>, July 31, 2012
25. Maj. Trevor Cadieu, "Canadian Armour in Afghanistan", **Canadian Army Journal**, Vol. 10.4, Winter 2008, pp. 9-10
26. *Ibid*, pp. 5-25
27. Rajiv Chandrasekaran, "US Sending Tanks to Hit Harder at Taliban", **Washington Post**, November 19 2010, p. 1
28. Paul McLeary, "Bradley Upgrades Done Early, Under Budget", **Army Times**, July 30 2012, p. 24; **On Point II**, p. 521
29. צפייה אישית של מחבר המאמר בציוד שהוצג במהלך שיחות מטה אמריקניות-גרמניות.
30. Powering Ahead", **Jerusalem Post**, July 13, 2012, p. 15

- בכל הנוגע לתוכנית של צבא היבשה להוסיף שריון הן לכלי הרכב מדגם האמרי והן לכלי רכב נגדליים אחרים ראו: *Ibid*, pp. 510-512
8. דברים שאמר מפקד אוגדה לשעבר בעיראק במהלך סמינר בעניין לוחמה נגד התקוממות בפורט לוונורט (Ft. Leavenworth), ובו נכח גם מחבר המאמר.
9. לדוגמה, לשימוש בטנקים כדי להציל כוח משוריין פחות בסביבה עירונית ראו: **On Point II**, Op. Cit, p. 40. לדוגמה נוספת לצוות רב-חילי אמיתי בלחימה עירונית שבו יש גם חי"ר קל וגם טנקים ונגמשי בראדלי ראו: *Ibid*, pp. 341-342
10. *Ibid*, p. 351
11. **Understanding**, Joint Doctrine Publication 4, Development Concept and Doctrine Center, Shrivenham, UK, December 2010, p. 38-6
12. Field Marshal Viscount Slim, **Defeat Into Victory**, New York, David McKay Company, 1961, p. 21
13. *Ibid*, pp. 199-200
14. General Donn A. Starry, **Mounted Combat in Vietnam**, Vietnam Studies, Washington DC: Department of the Army, 1978, pp. V-VI
15. Kendall D. Gott, **Breaking the Mold: Tanks in Cities**, Combat Studies Institute, Ft. Leavenworth, Kansas, 2006
16. *Ibid*, p. III
17. Maj. John L. Plaster, "American's Deadly Sniper", **American Rifleman**, July 2012, p. 38

הערות

1. זהו תרגום של המאמר: "Whither Armor?", **Clint Anker, Military Operations** Vol. 1, Issue 2, Fall 2010, pp. 4-8, <http://goo.gl/s8hfuZ> את המאמר תירגם שמואל שמואל, ראש תחום צבאות זרים באמ"ץ-תוה"ד
2. ראו לדוגמה: **Army Doctrine Primer**, Development, Concept and Doctrine Center, Shrivenham UK, May 2011, p. P-22
3. ראו: Meir Finkel, **On Flexibility: Recovery from the Technological and Doctrine Surprise on the Battlefield**, Stanford University Press, 2011, Ch. 8: "The Israeli Recovery from the Egyptian Sagger Missile Surprise", pp. 150-163
4. Finkel, *Ibid*.
5. קרב שהתחולל ב-1898, ובו צבא בריטי וצרפתי בפיקוד הלורד קיצ'נר הביס כוחות סודניים (הערות המתרגם).
6. Daniel P. Bolger, "The Ghosts of Omdurman", **Parameters**, US Army War College, Autumn 1991, pp. 33, 39
7. בכל הנוגע להגדלת כוח האש של כלי הרכב מדגם האמרי כדי שיוכלו לשמש כלי רכב חמושים ראו: Donald P. Wright and Colonel Timothy Reese, **On Point II: The Transition to the New Campaign - The United States Army in Operations Iraqi Freedom May 2003-January 2005**, Combat Study Institute Press, US Army Combined Arms Center, Ft. Leavenworth, Kansas, 2008, p. 504